

Székely János
(1929. márc. 7 - 1992. aug. 24.)

Dózsa

(Részletek*)

...Most mégiscsak karon fognak. Mi ez?
Ismét és újra kérdezem: mi ez?
Mi ez, urak, és mit jelent? Egész
Kovácsműhely, egész cigánytanya -
Tán fújtató-tüzön égettek el?

S az, ott a kéken villogó parázson,
Az micsoda? Egy szék! Nagy isten, egy
Egész vasszék. Lobog. Fehéren izzik.
S egy korona. Szikrázik és lobog!

Hát így vagyunk, hát ennyire futotta
Régóta híres leleményetekből?
Ezt tartotok, urak, efféle jókat
Készíttek nekem - Trónt és Koronát?

Nyilvánvaló a célzás arra, hogy
Olykor parasztkirálynak is neveztek.

Most felkennek, most ellátnak hatalmam
Visszás értelmű jelvényeivel,
Hogy hírhedtté tegyék a népuralmat,
És múltamban is meggyalázzanak.

* Az elhunyt erdélyi költő, esszé- és drámaíró poémája 1964-ben jelent meg.

S tényleg kínos lesz ráilni.

Viszont

Ha méltósággal viselem keserves
Királyságom, hát akkor ez a trón,
E csúfos trón, szándékuk ellenére
A népi sors igaz jelképe lesz.

Az ostobák! A szörnyű ostobák!
A hihető fölött is ostobábbak! (...)

Gyerünk tehát a trónussal, bakó!
Gyerünk, urak, gyerünk, végezzünk gyorsan.
Reszkette szinte türelmetlenül
Várom, hogy itt, a csődület előtt
Parasztkirállyá koronázzatok.

Papok.

Megint papok.

Mióta végem,

Folyton köröttem ténferegnek - most is
Itt lógázzák öles keresztjeik.
Kész örület! Nem látjátok, vakok,
Hogy aki ott csüng holtan a kereszten,
Szintén csak gúnyból, szintén megvetetten,
S halálba nyert - szintén koronát?!

Be ostobák! Be szörnyű ostobák!
A hihető fölött is ostobábbak!

Gyerünk, bakó!

No lám, hiszen te is

Sietsz, no lám, hisz elkészült a trónus.

Üljünk reá, mert hogyha nem ülünk,
Beléje nyomnak.

Fáj! Irtózatos!

Süt, éget, fáj. Fáj, fáj és újra fáj.
Állj fel, Gyuró, azonnal, mert különben
Vonaglni és üvöltözni kell.
De nem szabad.

Ugorj csak fel, hisz ez

Kibírhatatlan.

Bírni kell, Gyuró.

Persze, végképpen nem bírod ki, de
(Fáj, fáj, nagyon fáj - hogy nem zsigbad el.
Hogy nem csitul?) - de hát nem is a kint
Kell bírni már, csak azt, hogy néma légy.

Most rákötöznek. Jól van. Legalább
Megszabadultam végleg a veszélytől,
Hogy felszököm és mégis elfutok.
Most legalább ettől megmentenek.

Ó, bitangok, ó, az átkozottak
Az istenverte, megveszett kutyák.

Kutyák? Ezt szinte hallom is. Kimondtam?
Biz ezt kimondtam. Baj van. Nem tudom,
Mit gondolok, s mit mondok hangosan.
No, semmiség, hisz csakugyan kutyák.

Fáj. Úristen, be fáj! Én azt hiszem,
Már nincs is hátam, combom sínes, csak ez
A szörnyű kín a helyükön, meg ez
a perzsszag, ez a rossz disznóölés-szag -

Lópatkoláskor érezni ilyen.

No, fájjatok csak, hátam, alfelem,
Csak fájjatok, mert mindjárt a fejem fáj!

Ó, már veszik, fogókkal emelik ki
A lángoló parázsból koronámat.
Vigyázzatok, az istenért, bakók,
Nehogy hozzája érjete, hisz éget!

S hozzák. S teszik. A fejemre teszik.
Kutyák. Kutyák. Nem bírom. Lám, a kintől
Magamagától rándul el a test. (...)

Most már (úristen, meddig bírja még
Az ember, mikor pusztul már belé?)
Most már király vagy csakugyan. Tekintsd át
Országodat. Ha egyéb haszna nincs is,
De legalább majd másfelé figyelsz.

Az ország (Jézus! Szétpukkan a szemem!)
Az ország széthull s megszűnik. Törökség
Árasztja el és ver reá tanyát.

A nép (úristen, ez a szörnyű perzsszag.
Fejem körül!), a nép rabsorba jut.

Azt tesznek, amit tetszik majd a néppel.

Jaj, árva nép és jaj, szegény magam!
Mit tettem véled!

Mit tettél velem!

Nem bírom már. Muszáj üvölni.
Nem volna jobb, ha legalább szűkölnék,
Hogy meghallják, mit élek át, hiszen
Még azt hiszik, érzéketlen vagyok.

Nem volna bölcsőbb szétjagatni végre
Torkomba nyelt üvöltözésemet,
Hadd értsék és borzongjanak belé?

Borzongjanak? Ezek? Inkább röhögnek.
Hisz éppen ezt akarják, éppen így
Győznek le végleg.

Néma légy, Gyuró.

Ó, a bitangok, ó az átkozottak!
Az istenverte, megveszett kutyák!

A hátam enyhül. Nyilván csontig égett.
De agyam izzik. Nem lehet
Kibírni.

Meddig égetsz még, bitang vas,
Nem hülsz ki már? Egy ezredéve, hogy
Fejembe nyomtak, s még mindég tüzelsz.
Na még! Na még! Én most már csak azért is
Bírom.

Egyszer csak ki kell hűlnie.

...Most hányni kell a szagtól. Undorító!
Hát nyeljük vissza. Nyeljük vissza mindent,
Mi bennünk van és kikíváncozik:

Az üvöltést, a megvetést, az undort,
 A gyűlöletet, mindent nyeljük vissza,
 Hisz már-már győztünk. Egyetlen igaz
 Reménységem, hogy rosszabb nem lehet, sőt
 Még enyhül is, míg végül meghalok.

Mi az megint? Mi az? Ti vagytok, társak?
 Barátaim, ti jösztek ott, a ködben?
 Hogy értsem? Nyilván álmodom - vagy éppen
 Rátok került a sor? Irtózatos.
 Tehát még azt is végig kell csodálnom,
 Mint öldösik le jó barátaim.

A testi kín után a lelki máglya!
 Találékonyak voltatok, urak!

Mi az? Mi az, Ivánka? Mit csinálsz?
 Barátaim, hiszen ti (nem igaz!)
 Hiszen ti megsült húsból haraptok!
 Ez nem igaz! Ezt álmodom csupán.

Ki tudja, tán mégiscsak elborult
 Eszméletem, s most látomás gyötör,
 Rossz látomás, lidércnyomásos álom,
 Hogy kikkel együtt küzdöttem, akikkel
 Együtt buktam, kikért most szenvedek:
 Elevenen felfalnak és megesznek.

Ki hallott, Isten, még ilyen magányt?
 Mondd, Uramisten, hogy bírjam ki némán?
 Ez túl sok!

Ettől üvöltözni kell.

De nem szabad.

Vigyázz, Gyuró, ne sírj.

Ki tudja, tán ez volt a büntetésük,
 Ki tudja, tán kegyelmet nyernek érte,
 Ki tudja, tán így megmaradnak és
 Tovább küzdhetnek.

Másként nem lehet.

S végül - hiszen nekem már úgyse fáj!

Barátaim, vegyétek és egyétek,

Ez az én testem, mely tiértetek
Töretett meg. És jusson eszetekbe
A húsom íze, s gyengeségetek,
Valahányszor egy olyan embert láttok,
Ki aljassággal menti életét.

No, lám, valóban enyhül már a kín.
No, lám, hiszen kibírtam. Gyengülök.
Imitt-amott még szántogat a villám,
De hát ez szinte semmiség.

Vajon

Látok még? Nem. Immár semmit se látok.
Hallok? Valamit mintha hallanék.
Mintha csengettyű szólana.

Igen:

Csengettyű szól az otthoni hegyek közt.
Ősszel szállásra hajtották a nyáját,
Annak volt ilyen lágy csengettyűje.

S hullott a lomb, vagy már szitált a hó:
Annak volt ilyen csendes zizzenése.

Csengettyű szól, fehér havak zizegnek,
Sugatnak holmi távoli kutyák.

Vagy ágyú szól? Vagy kardok csengenek?
Új tábor zsong a távoli jövőben?
Felkelt ismét a nép? Árad megint?
Ismét, megint és mindörökre árad
A latrok ellen - Dózsa György nevével?

Ó, képzelődöm.

Ez tehát a vég.

Én Istenem, hát ennyi volt az élet.
Elindult, súlyos tettek közt, kanyargott,
S most körbe járt.

És Íme, már egész